

Wrocław, dnia 3 stycznia 2025 roku

Dr hab. inż. Magdalena Kapelko, prof. UEW
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Katedra Logistyki
e-mail: magdalena.kapelko@ue.wroc.pl

Recenzja

dorobku naukowego oraz dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzującego naukę dr inż. Agnieszki Parkitnej

1. Podstawy formalno-prawne sporządzenia recenzji

Podstawą prawną sporządzenia recenzji jest pismo W8N/739/2024 z dnia 15 października 2024 roku prof. dr hab. inż. Rafała Werona, Przewodniczącego Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Zarządzaniu i Jakości Politechniki Wrocławskiej, z prośbą o przygotowanie recenzji w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego Pani dr inż. Agnieszce Parkitnej. Do pisma dołączono zawiadomienie nr 32/10/D12/2024 z dnia 7 października 2024 roku o wyznaczeniu mnie na Recenzenta i Członka Komisji Habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego Pani dr inż. Agnieszce Parkitnej w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości. Zawiadomienie zostało podpisane przez Prorektora ds. Badań i Innowacji Politechniki Wrocławskiej, prof. dr hab. inż. Dariusza Łydzbę.

Ze względów formalnych informuję, że dokumentację i materiały dotyczące przedmiotowego postępowania habilitacyjnego otrzymałam w dniu 8 listopada 2024 roku. Moja recenzja jest datowana na 3 stycznia 2025 roku, co spełnia ustawowo określony termin na wykonanie recenzji tj. w ciągu 8 tygodni, licząc od dnia doręczenia wniosku.

Ocenę dorobku przeprowadzono w oparciu o przesłanki zawarte w art. 219 ust. 1 pkt 1-3 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. posiadanie stopnia doktora, posiadanie w dorobku osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny oraz wykazywanie się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni), dokonując ponadto oceny osiągnięć dydaktycznych,

organizacyjnych i popularyzatorskich Habilitantki. Ostateczna konkluzja recenzji bazuje na wymogu zawartym w art. 219 ust. 1 pkt 2 tejże Ustawy (tj. posiadanie osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny), co wynika z art. 221 ust. 8 tejże Ustawy.

Recenzję sporządzono na podstawie dokumentacji przygotowanej przez Habilitantkę a przesłanej przez Wydział Zarządzania Politechniki Wrocławskiej. Całość dokumentacji wraz z pismem i zawiadomieniem otrzymałam w formie papierowej i elektronicznej (na nośniku danych pendrive), a wymieniona dokumentacja obejmuje:

- Kopię wniosku Pani dr inż. Agnieszki Parkitnej z dnia 13 maja 2024 roku do Wydziału Zarządzania Politechniki Wrocławskiej za pośrednictwem Rady Doskonałości Naukowej o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauki społeczne w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości,
- Kopię dokumentu (dyplomu) potwierdzającego posiadanie stopnia doktora nauk ekonomicznych,
- Monografię autorstwa Pani dr inż. Agnieszki Parkitnej pt. „Determinanty efektywności małego przedsiębiorstwa”,
- Autoreferat (53 strony),
- Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny (42 strony),
- Bibliografię dorobku naukowego Habilitantki w Bazie Dona Politechniki Wrocławskiej z dnia 30 stycznia 2024 roku (104 publikacje i 2 niepublikacje),
- Bibliografię dorobku naukowego Habilitantki w Bazie Dona Politechniki Wrocławskiej z dnia 30 stycznia 2024 roku (118 publikacji i 3 niepublikacje),
- Analizę cytowań za lata 2002-2024 według bazy Web of Science (bez autocytoowań),
- Cytowania prac naukowych według bazy Scopus (bez autocytoowań),
- Oświadczenia współautorów o udziale w publikacjach współautorskich,
- Zaświadczenie odbycia stażu naukowego na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w dniach 09.07-31.07.2024r. oraz 01.09-07.09.2024r.

W tym miejscu podkreślam, że w treści dwóch wykazów Bibliografii dorobku naukowego

Habilitantki z Bazy Dona Politechniki Wrocławskiej nie jest wyjaśnione, dlaczego te wykazy informują o odmiennej łącznej liczbie publikacji Habilitantki (104 versus 118 publikacji). Z analizy listy załączników zawartych we wniosku o przeprowadzenie postępowania stwierdzam, że jeden wykaz zawiera wszystkie opublikowane prace (118 publikacji), natomiast drugi wykaz tylko prace opublikowane po doktoracie (104 publikacje). Ponadto w dokumentach brakuje listy cytowań prac naukowych według bazy Google Scholar, która jest wyszczególniona w liście załączników zawartych we wniosku o przeprowadzenie postępowania (sumaryczna liczba cytowań jest jedynie ujęta w Wykazie osiągnięć naukowych). Zaznaczam, że wymienione wcześniej dokumenty (załączniki) nie zostały uporządkowane i ponumerowane. We wniosku o przeprowadzenie postępowania zostały im nadane numery, które nie pojawiają się w treści dokumentów. To wszystko razem sprawia wrażenie, że nie zadbano o odpowiednią staranność w uporządkowaniu dokumentacji habilitacyjnej. Dodatkowo zwracam uwagę, że zaświadczenie o odbyciu stażu naukowego na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie nie zostało uwzględnione w liście załączników wniosku o przeprowadzenie postępowania. Staż Habilitantki odbył się już po dacie złożenia tego wniosku.

Jednocześnie oświadczam o braku jakichkolwiek zależności i konfliktu interesów z Habilitantką, które mogłyby wpłynąć na obiektywizm mojej recenzji: nie jestem współautorem żadnej z publikacji Habilitantki, nie uczestniczyłam i nie uczestniczę w żadnych wspólnych projektach naukowych z Habilitantką, nie prowadziłam i nie prowadzę wspólnie z Habilitantką żadnych prac naukowych w instytucjach naukowych, jak również nie byłam recenzentem w procesach wydawniczych publikacji, które zostały mi przedłożone do recenzji.

W recenzji zostaną w pierwszej kolejności przedstawione podstawowe informacje o Habilitantce, następnie zostanie omówiona i oceniona monografia, którą Habilitantka przedstawiła jako osiągnięcie do oceny w procesie habilitacyjnym, po czym zostanie zaprezentowana i oceniona pozostała aktywność naukowa, aby finalnie dokonać oceny działalności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej Habilitantki oraz przedstawić wnioski końcowe.

2. Podstawowe informacje o Habilitantce – wykształcenie i zatrudnienie

Pani dr inż. Agnieszka Parkitna tytuł magistra inżyniera w zakresie organizacji i zarządzania, wydany przez Wydział Informatyki i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej, uzyskała w 1997 roku. Stopień doktora nauk ekonomicznych, nadany uchwałą rady Wydziału Informatyki i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej, uzyskała w 2004 roku po obronie dysertacji doktorskiej pt. „Kształtowanie wynagrodzeń z uwzględnieniem wymagań controllingu w kosztowych ośrodkach odpowiedzialności przedsiębiorstwa przemysłowego”, której promotorem naukowym był dr hab. inż. Zygmunt Kral, prof. PWr, natomiast recenzentkami były prof. dr hab. Maria Wanda Kopertyńska z Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu oraz prof. dr hab. inż. Dorota Kuchta z Politechniki Wrocławskiej.

Zatrudnienie Pani dr inż. Agnieszki Parkitnej związane było z dwoma uczelniami w Polsce: Wyższą Szkołą Oficerską Wojsk Lądowych im. Generała Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu (dzisiejszą Akademią Wojsk Lądowych we Wrocławiu) oraz Politechniką Wrocławską. Zatrudnienie to charakteryzuje również dość dynamiczne zmiany podstawowych jednostek pracy (Wydział, Katedra/Zakład/Instytut), co w dużej mierze wynika na pewno z reorganizacji uczelni, na których pracowała Habilitantka. W 2004 Habilitantka była współpracownikiem na Wydziale Informatyki i Zarządzania, Instytucie Organizacji i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej. Następnie Habilitantka była adiunktem w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych, początkowo na Wydziale Podstawowych Problemów Techniki, Katedrze Inżynierii Systemów (2005-2009), następnie na Wydziale Zarządzania, Zakładzie Ekonomii (2009-2011). Jednocześnie Habilitantka była asystentem (2005-2008) oraz później adiunktem (2008-2013) na Wydziale Informatyki i Zarządzania, Instytucie Organizacji i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej. W latach 2014-2020 Habilitantka była adiunktem na Wydziale Informatyki i Zarządzania, Katedrze Infrastruktury Zarządzania Politechniki Wrocławskiej, a w latach 2020-2021 adiunktem na Wydziale Informatyki i Zarządzania, Katedrze Organizacji i Zarządzania tejże uczelni. Od 2021 roku Habilitantka jest zatrudniona na Politechnice Wrocławskiej na Wydziale Zarządzania, Katedrze Organizacji i Zarządzania na stanowisku adiunkta.

3. Ocena monografii pt. „Determinanty efektywności małego przedsiębiorstwa” wskazanej przez Habilitantkę jako osiągnięcie naukowe wynikające z art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

Jako główne osiągnięcie naukowe przedstawione do oceny w postępowaniu habilitacyjnym, które według Habilitantki stanowi znaczny wkład w rozwój dziedziny nauk społecznych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości, przedłożono monografię – dzieło opublikowane w całości pt. „Determinanty efektywności małego przedsiębiorstwa”, opublikowaną w 2020 roku przez Oficynę Wydawniczą Politechniki Wrocławskiej (ISBN 978-83-7493-123-6). Wydawnictwo to w roku opublikowania monografii było ujęte w wykazie Ministra Nauki w sprawie wykazu wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe, sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 kryteria ewaluacji jakości działalności naukowej ust. 2 pkt 2 lit. a. Monografia została poddana recenzji naukowej przez prof. dr hab. Małgorzatę Czerską z Uniwersytetu Gdańskiego oraz prof. dr hab. Marię Sierpińską z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

W mojej ocenie problem przedstawiony w monografii tj. efektywności i jej determinantów w kontekście małego przedsiębiorstwa jest ważny. Literatura dotycząca efektywności w badaniach dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości (jak również innych powiązanych dyscyplin jak ekonomia i finanse) dotyczy głównie dużych przedsiębiorstw. Jest powszechnie wiadomo, że małe przedsiębiorstwa nie są jednak pomniejszoną wersją dużych przedsiębiorstw, w związku z tym rozwiązania i wyniki zaobserwowane w dużych przedsiębiorstwach nie mogą być bezpośrednio adoptowane na gruncie małych przedsiębiorstw. Już w 1981 roku zostało to zauważone przez Welsh i White (1981): „*A small business is not a little big business*”, następnie podkreślane np. w pracach Storey (2002) – „*Small and medium sized firms are not “scaled-down” versions of larger firms*”. Habilitantka w monografii i autoreferacie podaje, że „przedsiębiorstwa sektora małych i średnich przedsiębiorstw z uwagi na swoją specyfikę nie do końca podlegają regułom opisanym w literaturze przedmiotu, przeważnie dotyczącym dużych przedsiębiorstw”.

Monografia składa się z: trzech rozdziałów stanowiących część zasadniczą, oraz poprzedzającego wprowadzenia, zakończenia zamykającego rozważania, spisu treści,

bibliografii i streszczenia po angielsku. Całość pracy to 268 stron. Tekst zasadniczy został zawarty na stronach 21-234, a na pozostałych stronach znajdują się: spis treści (strony 5-6), wprowadzenie (strony 9-20), zakończenie (strony 235-238), bibliografia (strony 239-263) oraz streszczenie po angielsku (strony 265-268). Rozdziały 1 i 2 mają charakter teoretyczny i przeglądowy, natomiast rozdział 3 dotyczy testowanego modelu i wyników empirycznych. Uważam, że struktura monografii jest logiczna, przemyślana i uporządkowana.

Wprowadzenie monografii porusza m.in. kwestie związane z umiejscowieniem problematyki w naukach o zarządzaniu i uzasadnieniem problemu badawczego, formułuje cele i pytania badawcze, uzasadnia paradygmat badań oraz strategię i metody badawcze. Uważam, że Habilitantka słusznie odnalazła ważną, aktualną i wymagającą głębszego zbadania problematykę efektywności małych podmiotów gospodarczych. Problem badawczy został trafnie zidentyfikowany i zaprezentowany. W badaniach zastosowano triangulację metod badawczych, łącząc badania jakościowe (wstępne wywiady) z ilościowymi (badania ankietowe), co oceniam pozytywnie.

Wątpliwości budzi jedno z dwóch głównych pytań badawczych sformułowanych w monografii jako: „Czy efektywność małych przedsiębiorstw zależy od czasu?”, które jest co najmniej nieprecyzyjne. Czytającemu nasuwają się pytania typu: Czego dotyczy czas? Czy czasu przeprowadzenia badań? Czy analizowanego w badaniach roku i wyzwań związanych z konkretnymi uwarunkowaniami w tym czasie dla funkcjonowania przedsiębiorstwa? Czy czas odnosi się do przyszłych zdarzeń? W dalszej części monografii otrzymujemy odpowiedzi dotyczące istoty czasu w badaniach, jednak uważam, że już na etapie pytania powinno to być doprecyzowane. Szczególnie że, jak piszę w dalszej części recenzji, aspekt czasu jest w mojej opinii jednym z ważniejszych elementów badań stanowiących o ich wartości dodanej.

Mam również uwagi, co do opracowanych przez Habilitantkę 6 pytań szczegółowych tj.:

- 1) Czy efektywność zależy od rodzaju prowadzonej działalności?
- 2) Czy efektywność zależy od siedziby prowadzonej działalności?
- 3) Czy efektywność zależy od osobowości prawnej prowadzonej działalności?
- 4) Czy efektywność zależy od liczby osób w przedsiębiorstwie?
- 5) Czy efektywność zależy od wieku przedsiębiorstwa?
- 6) Czy efektywność zależy od rynku, na którym działa przedsiębiorstwo?

Tak sformułowane pytania badawcze nie są jednak nowe. Badania relacji między efektywnością i rodzajem prowadzonej działalności, siedzibą, osobowością prawną, liczbą osób w przedsiębiorstwie, wiekiem przedsiębiorstwa czy rynkiem działalności przedsiębiorstwa prowadzone są od dawna i dotychczasowe badania dają już odpowiedzi na powyższe pytania, choć nie zawsze jednoznaczne (np. Ahuja & Majumdar, 1998; Pulina et al., 2010; Soboh et al., 2012; Cummins & Xie, 2013; Wijesiri et al., 2015; Kapelko & Oude Lansink, 2015, 2022). Badania niektórych z tych relacji były również w pewnym stopniu prowadzone na małych przedsiębiorstwach. Niewątpliwie jednak wartością dodaną, pozwalającą na wypełnienie luk badawczych, są tu badania małych przedsiębiorstw w Polsce. Dlatego też w mojej opinii pytania badawcze należałoby doprecyzować wskazując kontekst badań tj. małe przedsiębiorstwa w Polsce. Dodatkowo należałoby w pytaniach uwzględnić fakt, że przyjęta w monografii „efektywność” rozumiana jest w 3 wymiarach tj. ekonomiczności, sprawności i skuteczności, co również pozwoliłoby na uwypuklenie wartości dodanej monografii. Moja szczegółowa ocena i uwagi co do tych trzech wymiarów pojawią się w dalszej części tej recenzji. Ponadto uważam, że powinna być zamieniona „liczba osób w przedsiębiorstwie” na „wielkość przedsiębiorstwa”. Liczba zatrudnionych jest jedną z podstawowych miar do oszacowania wielkości przedsiębiorstwa. Mimo że monografia skupia się tylko na małych przedsiębiorstwach, są one przecież również zróżnicowane pod względem wielkości mierzonej np. wielkością zatrudnienia.

Habilitantka we wprowadzeniu monografii motywuje i wskazuje na nadrzędną rolę badań ilościowych nad jakościowymi dla podjęcia problemu badawczego monografii. Naukowcy zajmujący się badaniami jakościowymi mogą się z motywacjami Habilitantki nie zgodzić. Uważam, że podobne wnioski należy formułować z dużą ostrożnością.

W rozdziale 1 pt. „Charakterystyka mikro i małych przedsiębiorstw” zawarto charakterystykę sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), biorąc pod uwagę m.in. znaczenie tego sektora dla gospodarki, specyfikę zarządzania MŚP oraz przedstawiając sukces jako pożądany skutek zarządzania MŚP w budowaniu efektywności. Uważam, że rozdział ten w ciekawy sposób podsumowuje najważniejsze aspekty związane z MŚP, porządkując wiedzę w tabelach. W mojej ocenie szczególnie ważne i wartościowe poznawczo są treści zawarte w podrozdziałach 1.4. („Specyfika zarządzania małym przedsiębiorstwem”)

oraz 1.5. („Sukces jako pożądany skutek zarządzania mikro i małym przedsiębiorstwem”). W ramach uzupełnienia rozdziału 1.5. należałoby dodać, że oczywiście sukces jest podstawowym skutkiem efektywności, ale jak podkreśla literatura i według mojej najlepszej posiadanej wiedzy jest to również konkurencyjność (ang. *competitiveness*) (np. Lafuente et al., 2020; Salas-Velasco, 2019).

W rozdziale 2 pt. „Efektywność jako wyznacznik sukcesu małego przedsiębiorstwa” dokonano podsumowania literatury dotyczącej efektywności organizacyjnej, nawiązując w szczególności do kontekstu małej organizacji. Podrozdziały 2.1.-2.3. wskazują na podstawowy problem tej literatury tj. wiele podziałów, klasyfikacji, podejść, wymiarów i definicji efektywności. Jednocześnie Habilitantka podejmuje próbę uporządkowania tych wieloznaczności, co jest zadaniem trudnym, ale w mojej opinii w znacznej mierze się to Habilitantce udaje. Mam tutaj jednak kilka fundamentalnych uwag. Przede wszystkim problematyczna wydaje mi się kwestia używanej terminologii i definicji, co wynika również z tłumaczeń terminologii angielskiej na polski. Mówiąc o trzech wymiarach „efektywności” w mojej ocenie w rzeczywistości odnosimy się do trzech wymiarów wyników funkcjonowania organizacji (ang. *performance*). Natomiast w ramach trzech wymiarów pojawia się wymiar ekonomiczności – i ten wymiar, w mojej opinii i bazując na literaturze światowej, tak naprawdę nazywany jest efektywnością właśnie (ang. *efficiency*), która analizuje optymalne relacje nakładów (ang. *inputs*) i wyników (ang. *outputs*) organizacji. Kolejne dwa wymiary to skuteczność związana z osiągnięciem wyników związanych z końcowymi celami organizacji (ang. *effectiveness*) oraz sprawność związana z procentem osiągniętych celów (ang. *efficacy*). Próbę definicji tych trzech wymiarów znajdujemy m.in. w artykule Solà i Prior (2001). Ponadto, ekonomiczność (w mojej ocenie ten wymiar powinien się nazywać efektywnością) ma trzy aspekty: efektywność techniczna (ang. *technical efficiency*), efektywność alokacyjna (ang. *allocative efficiency*) oraz efektywność ekonomiczna (ang. *economic efficiency*), przy czym efektywność techniczna i alokacyjna są składowymi efektywności ekonomicznej. Pisał już o tym Farrell (1957), z nowszych pozycji np. Aparicio et al. (2023). Efektywność ekonomiczna może mieć postać efektywności kosztowej (ang. *cost efficiency*), przychodowej (ang. *revenue efficiency*) i zyskowności (ang. *profit efficiency*). Habilitantka tylko częściowo o tym wspomina i jedynie w kontekście przeglądu wcześniejszych badań, bez wysnuwania

wniosków dla badań monografii i tworzenia modelu. Podrozdziały 2.4. i 2.5. w mojej ocenie są szczególnie interesujące i wartościowe, porządkując odpowiednio czynniki kształtujące efektywność jak i uwarunkowania sukcesu małych i mikro przedsiębiorstw. Uważam jednak, że w punkcie 2.4. powinny się również znaleźć czynniki kontrolne (ang. *control variables*) jak. np. wiek czy osobowość prawna przedsiębiorstwa analizowane w części empirycznej monografii, a opisanej w rozdziale 3.

Zawarty w rozdziałach 1 i 2 przegląd literatury wydaje się bazować na pozycjach wybranych przez Habilitantkę. Przegląd jest swobodny, subiektywny, bez ustrukturalizowanej metodologii wyboru pozycji literatury. Tak dokonany przegląd może sprzyjać pominięciu istotnych publikacji. Dlatego też uważam, że rozdziały 1 i 2 powinny bazować na systematycznym przeglądzie literatury poprzez m.in. wyszukiwanie bibliografii w konkretnych bazach danych publikacji (jak np. Scopus), stosując słowa kluczowe. Pozwoliłoby to na zidentyfikowanie większej liczby pozycji publikacji z literatury światowej, która w mojej ocenie nie jest wykorzystana w monografii w wystarczającym stopniu (dominują pozycje w języku polskim). O systematycznym przeglądzie literatury pisze np. prof. Czakon (2011).

Rozdział 3 pt. „Badania efektywności mikro i małych przedsiębiorstw” jest rozdziałem kluczowym i zawiera przede wszystkim teoretyczne podstawy do stworzenia modelu „efektywności”, który jest następnie testowany empirycznie. Przesłanki podjęcia badań są opisane w podrozdziale 3.1.4., który stanowi przegląd literatury, prowadzący do sformułowania luk badawczych. Ponownie pojawia się problem tego przeglądu związany z wybiórczością wybranych badań i nie bazowaniu na przynajmniej wybranych elementach systematycznego przeglądu literatury. Myślę, że kluczowa w rozważaniach tego rozdziału jest Tabela 23, która proponuje miary dla trzech wymiarów „efektywności” (wyników funkcjonowania) małych przedsiębiorstw. Za ciekawe uważam propozycje pomiaru sprawności jako wzrost a skuteczności jako rozwoju. Uważam również, że wartością dodaną zaproponowanego modelu jest uwzględnienie w nim aspektu czasu odnoszącego się do przeszłości, teraźniejszości i przyszłości funkcjonowania przedsiębiorstw. Uważam ostateczny zaproponowany model za interesujący i nowatorski w kontekście małych przedsiębiorstw, ponownie jednak zwracam uwagę na zastosowaną terminologię

i podstawowe definicje (ang. *efficiency*, *effectiveness* i *efficacy*). W podrozdziale 3.2.3. sformułowano hipotezy badawcze. Mimo że hipotezy zostały sformułowane poprawnie, uważam, że sposób ich wyprowadzenia nie jest poprawny, gdyż nie dokonano wyjaśnienia skąd (literatura) wynikają te hipotezy. Hipotezy powinny wynikać bezpośrednio z literatury, a każda hipoteza powinna być zwięźczeniem podsumowania literatury. Po wzorcie formułowania hipotez należało sięgnąć do publikacji w indeksowanych czasopismach o tematyce związanej z małymi przedsiębiorstwami (np. *Journal of Small Business Management*, *Small Business Economics* czy *Entrepreneurship and Regional Development*). Ponadto, w stosunku do hipotez można sformułować podobną uwagę jak w przypadku pytań badawczych – niektóre z nich powinny być doprecyzowane, aby była widoczna wartość dodana i nowość tej hipotezy (np. poprzez dodanie kontekstu małych przedsiębiorstw i Polski). W hipotezach pojawiają się zmienne kontrolne typu wiek, osobowość prawna, siedziba przedsiębiorstwa itd. Zmienne te jednak nie są wcześniej umotywowane literaturą – tak jak wspominałam wcześniej w recenzji, taka motywacja mogłaby się znajdować w rozdziale 2 monografii. W części empirycznej zastosowano triangulację metod badawczych poprzez zastosowanie zarówno metod jakościowych jak i ilościowych. Badania jakościowe bazują na 76 wywiadach bezpośrednich z właścicielami mikro i małych przedsiębiorstw. Uważam, że materiał zebrany w wywiadach jest bardzo cenny i zawiera nową wiedzę z zakresu „efektywności” małych przedsiębiorstw. Wyniki badań jakościowych są moim zdaniem zaprezentowane bardzo pobieżnie. Uważam, że praca mogłaby zyskać na głębszej analizie i prezentacji wyników tych badań. Do testowania hipotez i modelu wykorzystano wyniki badań ankietowych na próbie 455 właścicieli małych podmiotów na terenie całej Polski w 2018 r. W mojej ocenie badania te bazują na zbyt prostych analizach statystycznych do weryfikacji hipotez tj. korelacji rang Spearmana, teście Kruskala-Wallisa oraz teście Manna-Whitneya. Według mnie należałoby zastosować przynajmniej analizy za pomocą np. regresji dla testowania hipotecznych relacji. Ponadto w kilku miejscach Habilitantka na podstawie analiz korelacji czy też testu statystycznego wysnuwa wnioski o istotnym wpływie jednej zmiennej na drugą. W przypadku zastosowanych metod statystycznych w monografii nie można wnioskować o wpływie zmiennych i związkach przyczynowych (ang. *causal relations*, *causality*). Nawet zastosowanie analiz regresji nie pozwoli na badanie relacji

przyczynowych między zmiennymi. Takie wnioski wymagałyby zastosowania bardziej skomplikowanych i nowoczesnych metod ekonometrii jak np. metoda zmiennych instrumentalnych (ang. *instrumental variables approach*) czy metoda różnicy w różnicach (ang. *difference in differences, DID*). Trzeba również podkreślić, że w nowoczesnych badaniach naukowych w naukach o zarządzaniu i jakości publikowanych w indeksowanych czasopismach wyniki badań są wielokrotnie walidowane poprzez rozbudowane analizy odporności wyników (ang. *robustness checks*). W mojej ocenie, takie analizy mogłyby również bardzo wzbogacić część empiryczną monografii. Ponadto, inny problem badań empirycznych monografii to szczegółowa walidacja zastosowanych skal pomiarów dla konstruktów w ankietach. W tym aspekcie warto korzystać ze skal już zwalidowanych przez innych naukowców we wcześniejszych badaniach, a w przypadku tworzenia skal własnych dokonać ich skrupulatnej walidacji (współczynnik Alpha Cronbacha może nie być tu wystarczający). Drugorzędnym problemem badań ankietowych monografii jest definicja małych i mikro przedsiębiorstw bazująca tylko na kryterium liczby pracowników. Jak Habilitantka wskazuje w rozdziale 1 monografii, Unia Europejska stosuje podział bazujący na dwóch kryteriach: 1) liczba pracowników, 2) przychody całkowite lub suma bilansowa, i takie kryteria wydają się najbardziej adekwatne przy wyborze przedsiębiorstw do badań. W rozdziale 3 znajdują się również ostateczne wnioski z badań, ograniczenia badań oraz kierunki dalszych badań - część tę uważam za odpowiednie podsumowanie rozdziału 3.

Podsumowanie monografii zostało zawarte w zakończeniu. Habilitantka w sposób trafny dokonała ogólnego podsumowania rozważań teoretycznych i empirycznych oraz wartości dodanych monografii.

Podsumowując, uważam, że monografia spełnia wymagania ustawowe stawiane osiągnięciu naukowemu będącemu podstawą nadania stopnia doktora habilitowanego. Uznaję ją za pozycję wartościową w kontekście analiz małych przedsiębiorstw i ich wyników funkcjonowania i efektywności, oraz kontekstu geograficznego tych analiz tj. Polski. Uważam ponadto, że ujęcie trzech wymiarów wyników funkcjonowania i efektywności małych przedsiębiorstw jednocześnie w testowanym modelu badawczym (mimo wspomnianych problemów terminologicznych i definicji) jest podejściem kompleksowym i ciekawym. Oceniam to podejście jako wartościowe w kontekście dostarczania nowej wiedzy z zakresu

wyników funkcjonowania i efektywności małych przedsiębiorstw w Polsce. Analiza wymiaru czasowego (przeszłość, terażniejszość i przyszłość) dostarcza dodatkowej wartości dodanej modelowi i wynikom empirycznym. Ponadto, cennych informacji dostarczają również wyniki badań literaturowych monografii (mimo że nie oparte na systematycznych przeglądach), głównie w kontekście specyfiki zarządzania małym przedsiębiorstwem, syntezy definicji i podejść do wyników funkcjonowania przedsiębiorstw i efektywności, oraz czynników sukcesu i efektywności małych przedsiębiorstw. Po zapoznaniu się z treścią monografii stwierdzam, że zaprezentowany materiał wnosi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości. Wymienione liczne uwagi krytyczne nie zmieniają mojej pozytywnej oceny pracy i mam nadzieję, że pozwolą Habilitantce wykorzystać je w przyszłych badaniach naukowych.

Cytowana literatura:

- Ahuja, G., & Majumdar, S.K. (1998). An assessment of the performance of Indian state-owned enterprises. *Journal of Productivity Analysis*, 9, 113-132.
- Aparicio, J., Zofio, J.L., & Pastor, J.T. (2023). Decomposing economic efficiency into technical and allocative components: an essential property. *Journal of Optimization Theory and Applications*, 197(1), 98-129.
- Cummins, J.D., & Xie, X. (2013). Efficiency, productivity, and scale economies in the US property-liability insurance industry. *Journal of Productivity Analysis*, 39, 141-164.
- Czakon, W. (2011). Metodyka systematycznego przeglądu literatury. *Przegląd Organizacji*, (3), 57-61.
- Farrell, M.J. (1957). The measurement of productive efficiency. *Journal of the Royal Statistical Society: Series A (General)*, 120(3), 253-281.
- Kapelko, M., & Oude Lansink, A. (2015). Technical efficiency and its determinants in the Spanish construction sector pre-and post-financial crisis. *International Journal of Strategic Property Management*, 19(1), 96-109.
- Kapelko, M., & Oude Lansink, A. (2022). Measuring firms' dynamic inefficiency accounting for corporate social responsibility in the US food and beverage manufacturing industry. *Applied Economic Perspectives and Policy*, 44(4), 1702-1721.
- Lafuente, E., Leiva, J.C., Moreno-Gómez, J., & Szerb, L. (2020). A nonparametric analysis of competitiveness efficiency: The relevance of firm size and the configuration of competitive

pillars. *BRQ Business Research Quarterly*, 23(3), 203-216.

Pulina, M., Detotto, C., & Paba, A. (2010). An investigation into the relationship between size and efficiency of the Italian hospitality sector: A window DEA approach. *European Journal of Operational Research*, 204(3), 613-620.

Salas-Velasco, M. (2019). Competitiveness and production efficiency across OECD countries. *Competitiveness Review: An International Business Journal*, 29(2), 160-180.

Soboh, R., Oude Lansink, A., & Van Dijk, G. (2012). Efficiency of cooperatives and investor owned firms revisited. *Journal of Agricultural Economics*, 63(1), 142-157.

Solà, M., & Prior, D. (2001). Measuring productivity and quality changes using data envelopment analysis: an application to Catalan hospitals. *Financial Accountability & Management*, 17(3), 219-245.

Storey, D.J. (2002). Education, training and development policies and practices in medium-sized companies in the UK: do they really influence firm performance?. *Omega*, 30(4), 249-264.

Welsh, J.A., & White, J.F. (1981). A small business is not a little big business. *Harvard Business Review*, July-August.

Wijesiri, M., Viganò, L., & Meoli, M. (2015). Efficiency of microfinance institutions in Sri Lanka: a two-stage double bootstrap DEA approach. *Economic Modelling*, 47, 74-83.

4. Ocena pozostałej aktywności naukowej, realizowanej na więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej (art. 219 ust. 1 pkt 3 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce)

Zgodnie z informacjami zawartymi w Bibliografii dorobku naukowego Habilitantki w Bazie Dona Politechniki Wrocławskiej dorobek publikacyjny Habilitantki liczy łącznie 118 publikacji (104 po uzyskaniu stopnia doktora), co w mojej ocenie jest bardzo dużym wynikiem ilościowym. Pozycje publikacyjne obejmują w największej liczbie rozdziały w monografiach i rozdziały w książkach, następnie artykuły, oraz referaty i komunikaty konferencyjne. Tylko trzy z czasopism w których opublikowała Habilitantka w momencie ich publikacji znajdowały się na Liście Filadelfijskiej, a jedynie jedno czasopismo miało wyliczony Impact Factor (było to czasopismo *Entrepreneurship and Sustainability Issues*). Lista publikacji obejmuje trzy pozycje opublikowane w materiałach kontrowersyjnej (ze względu na potencjalne bycie wydawcą predatory) konferencji IBIMA (International Business

Information Management Association Conference). Publikacje są zarówno samodzielne, jak i współautorskie – co dodatkowo świadczy o umiejętności pracy zespołowej. Publikacje są wydane zarówno po polsku jak i angielsku, w nowszych publikacjach wydaje się dominować język angielski, co należy ocenić pozytywnie. Ogólnie jednak aspekt umiędzynarodowienia publikacji uważam za wymagający znacznej poprawy i wymagający przede wszystkim podjęcia wyzwań współpracy przy publikacjach z badaczami z zagranicy.

Jak podano w Wykazie osiągnięć naukowych, w wyniku cytowań do swoich publikacji Habilitantka uzyskała Indeks Hirscha równy 5 (wg bazy Google Scholar) oraz 3 (wg bazy Scopus). Cytowania do prac Habilitantki pojawiają się w bazie Web of Science, co oceniam pozytywnie, jednak ich poziom jest niski (w sumie jest to 26 cytowań, nie uwzględniając autocytowań).

Tematyka badań zawartych w publikacjach Habilitantki jest spójna i koncentruje się w obszarze nawiązującym do zagadnień poruszanych w monografii tj. szeroko pojętej „efektywności”. W mojej opinii dorobek publikacyjny pokazuje postęp rozwoju naukowego Habilitantki. Habilitantka w Autoreferacie wyodrębnia 4 wątki (grupy badań). Pierwszy wątek jest w mojej ocenie szczególnie interesujący i wartościowy, gdyż dotyczy rozszerzenia badań monografii w kierunku walidacji zaproponowanego modelu w warunkach pandemii. Kolejne trzy wątki dotyczą wymiarów „efektywności” przedstawionych w monografii tj. ekonomiczności, sprawności i skuteczności. W przypadku wątku związanego z ekonomicznością, sugeruję Habilitantce zainteresowanie się metodami pomiaru ekonomiczności tj. pomiaru efektywności technicznej, alokacyjnej i ekonomicznej. Dwie podstawowe metody to *Data Envelopment Analysis* oraz *Stochastic Frontier Analysis*.

Na wyróżnienie zasługuje fakt prowadzenia przez habilitantkę badań naukowych również na innej uczelni tj. na Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu (dzisiejszej Akademii Wojsk Lądowych). Jak podaje Habilitantka w Autoreferacie przez wiele lat był to drugi, dodatkowy etat, do etatu na Politechnice Wrocławskiej. Zawarta w Wykazie osiągnięć naukowych lista staży w instytucjach naukowych, w mojej ocenie nie są stażami naukowymi, gdyż dotyczą dydaktyki. Jediną aktywnością, która jest rzeczywiście stażem naukowym jest poświadczony certyfikatem staż na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w dniach 9.07-31.07.2024r. oraz 1.09-07.09.2024r. Jak

wspomniałam na początku tej recenzji, staż odbył się już po złożeniu wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego.

Zgodnie z informacją zawartą w Wykazie osiągnięć naukowych, Habilitantka uczestniczyła również aktywnie w konferencjach międzynarodowych i krajowych, prezentując w sumie 20 referatów. Zdecydowana większość konferencji odbyła się w Polsce, jednak w większości, sądząc po tytułach referatów, ich prezentacja odbyła się po angielsku. Na wyróżnienie zasługuje w mojej ocenie duża aktywność na polu udziału Habilitantki w komitetach organizacyjnych i naukowych konferencji, w tym konferencji międzynarodowych. Habilitantka wykazuje również aktywność projektową, w tym również w programach europejskich. W tym względzie, w mojej ocenie, na uwagę zasługuje uczestnictwo w projekcie Narodowego Centrum Badań i Rozwoju pt. „Metoda rozliczania kosztów wyższych uczelni oparta na rachunku kosztów działań” oraz uzyskanie dofinansowania monografii habilitacyjnej w ramach programu „Doskonała nauka” Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W mojej ocenie część z projektów wykazanych w Wykazie osiągnięć naukowych jako naukowe są jednak projektami typowo dydaktycznymi. Wiele z projektów złożonych samodzielnie przez Habilitantkę lub we współpracy (w tym w konsorcjum) nie uzyskały finansowania. Habilitantka jest również aktywną recenzentką i recenzuje artykuły w czasopiśmie naukowych oraz artykuły konferencyjne. Wykazuje również aktywność w zakresie członkostwa w krajowych organizacjach naukowych, jak również w zakresie (naukowej) działalności eksperckiej (ekspertka Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej oraz „Narodowego Programu Foresight Polska 2020”).

Przytoczone wyżej fakty pozwalają na stwierdzenie, że Habilitantka wykazała się wystarczającą aktywnością naukową, realizowaną na dwóch uczelniach.

5. Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzujących naukę

Uważam, że Habilitantka wykazuje się ponadprzeciętną aktywnością na polu dydaktycznym. Jak podaje w Autoreferacie, Habilitantka realizowała zawsze pensum dydaktyczne w wymiarze znacznie przekraczającym 125% wymaganych godzin. Podczas pracy dydaktycznej realizowała różnorodne formy dydaktyczne (wykłady, ćwiczenia,

seminaria, projekty, laboratoria i warsztaty) w języku polskim i angielskim na studiach I i II stopnia - poziom licencjatu, studiów inżynierskich i magisterskich i studiach podyplomowych oraz MBA z wielu przedmiotów w Politechnice Wrocławskiej i Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych. Była autorką i sprawowała opiekę merytoryczną nad wieloma kursami. Brała czynny udział w Dolnośląskim Festiwalu Nauki (za co otrzymywała dyplomy za wyróżniający wkład oraz prowadzenie zajęć edukacyjnych dla młodzieży). Ponadto, nadzorowała i wspierała merytorycznie studentów uczestniczących w różnych konkursach. W zakresie promowania prac studenckich i ich recenzowania, Habilitantka nadzorowała przeprowadzenie imponującej liczby 172 prac (licencjackich, inżynierskich i magisterskich) oraz wykonała łącznie 83 recenzje prac w języku polskim i angielskim. Prace dyplomowe studentów Habilitantki zdobywały liczne nagrody na różnych konkursach. Na podstawie informacji przekazanej w Wykazie osiągnięć naukowych, w mojej ocenie Habilitantka wykazuje się ponadprzeciętną aktywnością w ramach projektów dydaktycznych, w tym również europejskich. Habilitantka odbyła również liczne staże zagraniczne o charakterze dydaktycznym. Na szczególne wyróżnienie zasługuje również duża aktywność publikacyjna Habilitantki ze studentami – jak podaje w Autoreferacie Habilitantka wspólnie ze studentami przygotowała 30 publikacji naukowych. W 2019 roku Habilitantka została również promotorem pomocniczym przewodu doktorskiego. Uważam, że publikacje ze studentami oraz promotorstwo pomocnicze przewodu doktorskiego świadczy o przygotowaniu Habilitantki do samodzielnej pracy naukowo-badawczej.

W ramach szerokiej działalności organizacyjnej i popularyzującej naukę prowadzonej przez Habilitantkę warto wymienić: pełnienie funkcji Pełnomocnika Dziekana Wydziału Zarządzania (od września 2021 do lutego 2023 roku), pełnienie funkcji Pełnomocnika Dziekana Wydziału Informatyki i Zarządzania ds. współpracy z otoczeniem (od września 2020 do stycznia 2021 roku), pełnienie funkcji Kierownika Zespołu ds. promocji kierunku Zarządzanie (2016-2017), aktywne uczestnictwo w Dolnośląskim Festiwalu Nauki oraz publikacje popularnonaukowe stworzone jako poradniki praktyczne dla przedsiębiorców.

Ponadto jak pokazano w Wykazie osiągnięć naukowych i Autoreferacie, Habilitantka podejmuje również bardzo aktywną współpracę z sektorem gospodarczym i opracowuje liczne ekspertyzy i opracowania wykonane na zamówienie instytucji publicznych

oraz przedsiębiorców. Habilitantka podejmowała również liczne prace w przedsiębiorstwach.

Działalność Habilitantki została doceniona licznymi Nagrodami Rektora Politechniki Wrocławskiej za wyróżniający wkład w działalność uczelni.

Podsumowując, oceniam jednoznacznie pozytywnie osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i popularyzujące naukę Habilitantki.

6. Konkluzja

Podsumowując, uważam, że Habilitantka posiada w dorobku osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauk o zarządzaniu i jakości w postaci monografii naukowej pt. „Determinanty efektywności małego przedsiębiorstwa” wydanej przez Oficynę Wydawniczą Politechniki Wrocławskiej, ujętej w wykazie Ministra Nauki w sprawie wykazu wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe. Osiągnięcie to odpowiada więc wymogowi określonemu w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Ponadto Habilitantka spełnia warunki zawarte w art. 219 ust. 1 pkt 1 i pkt 3 tejże Ustawy tj. posiada stopień doktora nadany uchwałą rady Wydziału Informatyki i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej, oraz wykazuje się aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni. Habilitantka posiada również osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i popularyzujące naukę.

W związku ze spełnieniem wymogu zawartego w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce rekomenduję nadanie Pani dr inż. Agnieszce Parkitnej stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

Magdalena Kapelko